

การลักลอบค้าสัตว์ป่ากับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุนนะเศรษฐกุล

การลักลอบค้าสัตว์ป่ากับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ Illegal Wildlife Trade and Transnational Organized Crime

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุมนะเศรษฐกุล*
Assistant Professor Dr.Chanokporn Sumanasrethakul

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากไม่อยู่ถูกทำลายโดยการกระทำของมนุษย์และสัตว์ป่า ก็เป็นหนึ่งในนั้น ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สัตว์ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นจากการล่าและค้าสัตว์ป่า อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) จึงเกิดขึ้น ในปี ค.ศ.1975 และมีแนวคิดในการอนุรักษ์สัตว์ป่าด้วยวิธีการควบคุมปริมาณการค้าสัตว์ป่าให้อยู่ใน จำนวนที่เหมาะสมโดยวิธีการออกใบอนุญาตที่พิจารณาจากสถานะของสัตว์ป่าที่คงเหลืออยู่ในธรรมชาติ แต่จำนวนสัตว์ป่าที่ควรได้รับความคุ้มครองกลับลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง เพราะความต้องการใน สัตว์ป่าไม่ได้ลดจำนวนลง เมื่อไม่ได้รับอนุญาตให้ค้าสัตว์ป่าได้โดยเสรี จึงเกิดการลักลอบค้าสัตว์ป่าขึ้น จนกลายเป็นอาชญากรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความ เชี่ยวชาญในการลักลอบขนส่งสินค้าผิดกฎหมายข้ามพรมแดน ที่เห็นว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่ามี ผลประโยชน์ตอบแทนสูง แต่มีความเสี่ยงน้อยที่จะถูกจับกุมและดำเนินคดี การนำมาตราการทาง

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.บ.ท. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, LL.M. in International Commercial Law, University of Kent at Canterbury, UK, น.ม. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, LL.M. in Environmental and Natural Resources Law, University of Oregon, USA. นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. E-mail: chanosumana@hotmail.com.

Lecturer in Law at Faculty of Law, Ramkhamhaeng University; LL.B. at Thammasat University, Barrister at Law at Thai Bar Under the Royal Patronage, LL.M. in International Commercial Law at University of Kent at Canterbury, UK, LL.M. Ramkhamhaeng University, LL.M. in Environmental and Natural Resources Law at University of Oregon, USA. Ph.D. at Thammasat University.

วันที่รับบทความ (received) 12 มิถุนายน 2562, วันที่แก้ไขบทความ (revised) 19 กรกฎาคม 2562, วันที่ตอบรับบทความ (accepted) 22 กรกฎาคม 2562.

กฎหมายอันประกอบด้วย อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC) ที่อาจนำมาใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556 มาใช้จะทำให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Abstract

Human beings are destroying natural resources, and many species of wildlife are being threatened with extinction as a result. It is hunting and the wildlife trade in particular that are causing wildlife populations to diminish rapidly. In 1975, the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) took effect to control the international wildlife trade. The Convention established a permit system that differentiates on the basis of the conservation status of a species to provide protection for wildlife in international trade. Wildlife populations continue to decrease, however, because of the high demand for wildlife products. Transnational criminal organizations have become significant players in wildlife trafficking due to the high profits offered by the illegal wildlife trade. These criminal enterprises possess global networks, expertise in smuggling, and access to illegal markets that have made CITES alone insufficient to effectively protect wildlife from illegal international trade. It is therefore important to apply the provisions of other agreements and laws to assist in the fight against the illegal wildlife trade. Those would include international agreements such as the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (UNTOC), and Thai laws including the Wildlife Preservation and Protection Act, B.E. 2562, and the Prevention and Suppression of Participation in Transnational Organized Crime Act, B.E. 2556.

คำสำคัญ: ลักลอบค้าสัตว์ป่า, อาชญากรรมต่อสัตว์ป่า, องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

Keywords: illegal wildlife trade, wildlife crime, transnational organized crime

1. การลักลอบค้าสัตว์ป่ากับอาชญากรรมข้ามชาติ

ปัจจุบันพบว่าปริมาณสัตว์ป่าได้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และมีผลทำให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ หรือใกล้จะสูญพันธุ์จาก IUCN's Red List of Threatened Species ซึ่งเป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นโดย International Union for Conservation of Nature (IUCN) ที่ได้ทำการสำรวจปริมาณสัตว์ป่าที่คงเหลืออยู่ในธรรมชาติ รวมถึงถิ่นที่อยู่อาศัย ระบบนิเวศ การใช้ประโยชน์ การค้า และภัยคุกคามต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสัตว์ป่า พบว่า มีชนิดพันธุ์มากกว่า 27,000 ชนิดที่กำลังอยู่ในสภาวะถูกคุกคามจนใกล้จะสูญพันธุ์ และจากจำนวนนี้เป็นสัตว์เลี้ยวถูด้วยนมถึงร้อยละ 25¹ ซึ่งในการลดจำนวนลงของสัตว์ป่าเกิดได้จากหลายปัจจัยทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่กระทบต่อถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การล่าสัตว์โดยปราศจากการควบคุม การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย หรือการลักลอบค้าสัตว์ป่า²

อย่างไรก็ดี การที่สัตว์ป่าลดจำนวนลงจากการกระทำของมนุษย์สามารถมีการป้องกันและแก้ไขได้โดยการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ขึ้นมาควบคุม เช่น การกำหนดพื้นที่ป่าให้เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพื่อการอนุรักษ์ หรือการกำหนดมาตรการในการให้ความคุ้มครองในสัตว์ป่าไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งการห้ามมิให้มีการล่า ครอบครอง เพาะพันธุ์ หรือค้าสัตว์ป่าโดยมิได้รับอนุญาต แต่มาตรการเหล่านี้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะลดปริมาณการสูญเสียสัตว์ป่าลงได้ トラบใดที่ความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่ายังไม่ลดลงและการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เห็นได้จากการที่จำนวนสัตว์ป่ายังคงลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องเพราะยังคงมีการล่าและค้าสัตว์ป่าเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้ประโยชน์อยู่ โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่หายากหรือสัตว์ป่าที่มีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษที่ผู้ซื้อยอมจ่ายในราคาสูงเพื่อให้ได้มาซึ่งสัตว์ป่าเหล่านั้นทำให้เกิดช่องทาง การแสวงหาประโยชน์โดยการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่อยู่ในธรรมชาติโดยมีผลตอบแทนที่สูงเป็นแรงจูงใจในการกระทำความผิด เช่น นอแรดมีราคาขายในตลาดมืดสูงถึงกิโลกรัมละ 120,000 เหรียญสหรัฐ³

จากผลตอบแทนที่มีมูลค่าเป็นจำนวนเงินที่สูงทำให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เคยกระทำความผิดด้านอื่น เช่น การลักลอบขนยาเสพติดหรือค้ายาเสพติด เปลี่ยนรูปแบบการกระทำความผิดโดยการ

¹IUCN [Online], available URL: <https://www.iucnredlist.org/about/background-history>, 2019 (March, 8).

²ทรงธรรม สุขสว่าง และทวี หนูทอง, ศาสตร์และศิลป์การจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครอง (กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2560), หน้า 41-45.

³Kaziranga National Park [Online], available URL: <https://www.kaziranga-national-park.com/blog/rhino-poaching-crisis-conservation-assam/>, 2019 (March, 8).

มีส่วนร่วมในอาชญากรรมการค้าสัตว์ป่ามากขึ้น ในการประชุมลอนดอนว่าด้วยการลักลอบค้าสัตว์ป่า (London Conference on Illegal Wildlife Trade: 2018) จึงเห็นว่าประเทศสมาชิกของอนุสัญญา CITES มีความจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการรับมืออย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับอาชญากรรมการค้าสัตว์ป่าที่เป็นอาชญากรรมข้ามพรมแดนที่มีความร้ายแรงและมีลักษณะเป็นการกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีการจัดการเป็นกระบวนการอย่างดีโดยเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญในการลักลอบขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดประเภทนี้จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁴ ทั้งนี้ ประเทศไทยที่เป็นหนึ่งในประเทศที่อยู่ในเส้นทางการค้าสัตว์ป่า และเป็นประเทศสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) ซึ่งได้เข้าร่วมและลงนามในการประชุมลอนดอนครั้งนี้ จึงควรพิจารณานำมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศมาปรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพในบทความนี้จึงจะมีเนื้อหาที่กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เกิดการลักลอบค้าสัตว์ป่า มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ

2. กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนในการทำให้ได้มาซึ่งสัตว์ป่าที่จะนำไปจำหน่ายโดยมีวิธีดำเนินการเริ่มจากการล่า การเก็บรักษา การจัดการ การขนส่ง การแปรรูป การตลาด และการขายปลีก⁵ และมีการดำเนินการโดยกลุ่มผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ทำการเป็นเครือข่าย รวมถึงมีกลุ่มผู้บริโภคที่มีความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเหล่านั้น

2.1 วิธีการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในการลักลอบค้าสัตว์ป่าเริ่มจากการล่าที่มักจะใช้วิธีการฆ่าสัตว์เหล่านั้นเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย หรือถ้าเป็นสัตว์ป่าที่นิยมบริโภคเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็จะล่าโดยไม่ฆ่าสัตว์ป่าเหล่านั้น เช่น ตัวลิ่ง

⁴London Conference on the Illegal Wildlife Trade [Online], available URL: <https://www.gov.uk/government/publications/declaration-london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-2018/> london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-october-2018-declaration, 2019 (March, 8).

⁵UNODC, *Transnational Organized Crime in EastAsia and the Pacific: A Threat Assessment* (Bangkok: UNODC, 2013), p. 80.

ที่มีการใช้เลือดไปทำเป็นยาแผนโบราณ จึงต้องใช้เฉพาะตัวที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้นกระบวนการต่อมาคือ การขนส่งไปยังผู้ซื้อปลายทางที่อาจเป็นผู้บริโภคโดยตรงหรือผู้ซื้อเพื่อนำไปขายต่อก็ได้ หรือ ถ้าต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้นก็จะมีการขนส่งไปยังสถานที่นั้นเพื่อทำการแปรรูปก่อน เช่น งาช้างอาจมีการแปรรูปโดยทำเป็นของตกแต่งบ้าน หรือเครื่องประดับก่อนที่จะนำออกไปจำหน่ายให้แก่ ผู้ซื้อ โดยเส้นทางในการขนส่งอาจเป็นการขนส่งในประเทศ ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาจเป็นการขนส่งระยะทางไกล ที่อาจต้องมีการนำผ่านบางประเทศก่อนที่จะไปยังจุดหมายปลายทางก็ได้ และอาจเป็นการขนส่งทางรถยนต์ ทางเรือ หรือทางเครื่องบิน แต่จะใช้วิธีการขนส่งโดยการลักลอบเป็นหลัก เช่น ไม่สำแดงสินค้าต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรเมื่อผ่านด่าน หรือการสำแดงสินค้าอันเป็นเท็จที่อาจเกิดขึ้นในลักษณะสำแดงเป็นชนิดพันธุ์ที่ไม่มีข้อจำกัดทางการค้าหรือนำสัตว์ป่าที่จับได้ตามธรรมชาติปะปนไปกับสัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ หรือการปลอมใบอนุญาตเพื่อนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือส่งกลับออกไป หรือการขนส่งสัตว์ป่าไปในกระเปาะเดินทางปะปนกับของใช้ส่วนตัวอื่นๆ หรือใส่กล่องซุกซ่อนไปในรถยนต์หรือรถบรรทุก หรือใช้วิธีการส่งไปยังประเทศที่ไม่มีการควบคุมการค้าสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเหล่านั้น เช่น ประเทศไทยก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ.2558 ประเทศไทยเคยถูกใช้เป็นประเทศที่มีไว้เพื่อพอกงาช้างจากประเทศแอฟริกาที่ได้มาโดย มิชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นงาช้างที่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อมีการส่งกลับออกไปยังประเทศที่สาม⁶ และเมื่อทำการขนส่งไปยังผู้ซื้อแล้วกระบวนการต่อมาคือ การจำหน่ายที่อาจจำหน่ายในตลาดขายสัตว์ป่า หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น จากรายงานของ TRAFFIC ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมที่ทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า ได้มีการติดตามกลุ่มเฟซบุ๊กจำนวน 12 กลุ่มในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2559 เป็นเวลา 23 วัน พบการเสนอขายสัตว์ที่มีชีวิต 1,521 ตัว ในจำนวนนี้มีสัตว์ป่าคุ้มครองเช่น ลิงลม และยังมีการเสนอขายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าอีกด้วย เช่น เกล็ดตัวลิง งาช้าง หรือหนังเสือ เป็นต้น⁷

2.2 เครือข่ายในการลักลอบค้าสัตว์ป่า

จากกระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีหลายขั้นตอน กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับกรกระทำ ความผิดก็จะมีหลายกลุ่มเช่นเดียวกัน เริ่มตั้งแต่ผู้ล่า พ่อค้าคนกลาง ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภค

⁶R. Lohanan, "The elephant situation in Thailand and a plea for co-operation," in Iljas Baker and MasakasuKashio (ed.), *Giants on Our Hands*, Proceedings of the International Workshop on the Domesticated Asian Elephant, UN Food and Agricultural Office (FAO) 2002.

⁷TRAFFIC [Online], available URL: https://www.traffic.org/site/assets/files/11073/trading_faces_thailand.pdf, 2019 (March, 8).

และผู้ซื้อ หรือถ้าเป็นกรณีของการซื้อขายข้ามพรมแดนก็จะมีผู้ขนส่งที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดีในการลักลอบขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด และในการกระทำความผิดก็อาจมีความเกี่ยวข้องกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการอำนวยความสะดวกในการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกด้วย เช่น การที่เจ้าพนักงานรับสินบนทำให้ไม่มีการตรวจสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงในบางกรณีอาจมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการดำเนินการเป็นเครือข่ายและนำเงินที่ได้มานั้นไปใช้ในการสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดบางอย่างที่ผิดกฎหมาย เช่น นำเงินที่ได้ไปใช้ในการสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือให้มีการก่อความไม่สงบในพื้นที่ต่างๆ⁹

กลุ่มผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะส่วน แยกความรับผิดชอบตามงานในหน้าที่ของตน เช่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการล่า การลักลอบ ไปจนถึงเส้นทางการขนส่ง และการหาตลาดปลายทาง ที่ไม่จำเป็นต้องมีหัวหน้าในเครือข่ายนั้นแต่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแสวงหาประโยชน์ในกิจการที่ให้ค่าตอบแทนสูงและมีความเสี่ยงต่ำ โดยบุคคลเหล่านี้ต้องเป็นคนที่มีความรู้ในชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่จะทำการค้าเป็นอย่างดี เพราะสัตว์ป่าแต่ละประเภทอาจต้องมีวิธีการล่า วิธีแปรรูป วิธีการดูแลรักษา และวิธีการขนส่งที่แตกต่างกัน หากไม่รู้วิธีที่เหมาะสมจะทำให้ราคาที่จะได้ตอบแทนจากสัตว์ป่านั้นน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็นเพราะผู้บริโภคจะจ่ายในราคาที่เหมาะสมเมื่อตนได้สินค้าตามความต้องการเท่านั้น¹⁰

2.3 ความต้องการในการใช้ประโยชน์ของผู้บริโภค

การที่อาชญากรรมในการลักลอบค้าสัตว์ป่ายังคงพบว่ามี การกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยเป็นการใช้เพื่อการบริโภคที่มีรูปแบบและวัตถุประสงค์ในการใช้ที่แตกต่างกันไป เช่น การใช้เป็นสินค้าแปรรูป ของสะสม อาหาร และยาแผนโบราณและจากความต้องการในการใช้ประโยชน์ที่มีมากทำให้เกิดการล่าสัตว์ป่ามากขึ้น เป็นไปตามหลักอุปสงค์และอุปทาน ยิ่งมีความต้องการมากขึ้นเท่าใด หรือยิ่งหายากมากขึ้นเท่าใด ราคาของสัตว์ป่าก็ยิ่งสูงขึ้น ทำให้ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการค้าสัตว์ป่าย่อมสูงตามไปด้วยเช่นกัน อีกทั้งค่านิยมของผู้บริโภคบางกลุ่มเห็นว่าการบริโภค

⁸TRAFFIC, What's Driving the Wildlife Trade? A Review of Expert Opinion on Economic and Social Drivers of the Wildlife Trade and Trade Control Efforts in Cambodia, Indonesia, Lao PDR and Vietnam, East Asia and Pacific Region Sustainable Development Discussions Papers, The World Bank, Washington DC, 2008.

⁹The Guardian Newspaper [Online], available URL: <https://www.theguardian.com/environment/2012/dec/12/wildlife-trafficking-national-security-wwf>, 2019 (March, 8).

¹⁰UNODC, *Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment* (Bangkok: UNODC, 2013), pp. 83-84.

ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสัตว์ป่าที่หายากหรือมีราคาสูงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่งมีในรูปแบบหนึ่ง ทำให้คนชั้นกลางที่มีฐานะบางกลุ่มเริ่มที่จะใช้จ่ายเพื่อให้ได้บริโภคสัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีตลาดที่จำหน่ายสัตว์ป่าที่มีการลักลอบโดยมิชอบด้วยกฎหมายเพิ่มขึ้นตามไปด้วย¹¹ ในขณะเดียวกัน ความยากง่ายในการล่าหรือการขนส่งก็เป็นปัจจัยในการกำหนดราคาด้วยเช่นกัน ถ้าความต้องการในสัตว์ป่านั้นอยู่ในพื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าอยู่แล้วราคาที่นายพรานได้รับจากผู้ซื้อสัตว์ป่าก็จะไม่สูงนัก แต่ถ้าเป็นระยะทางไกลข้ามประเทศหรือข้ามทวีป ความเสี่ยงก็จะสูงขึ้นเพราะต้องมีการลักลอบขนส่งผ่านเส้นทางหลายประเทศ ต้องมีการหลบหลีกการตรวจจับการลักลอบสัตว์ป่าที่ค่อนข้างเข้มงวด ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น หรือต้องมีการให้สินบนพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ ทำให้ความเสี่ยงและต้นทุนที่สูงขึ้น ราคาที่จะเรียกจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค จึงเป็นราคาที่สูงขึ้นตามความซับซ้อนในการลักลอบกระทำความผิด

3. มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้าสัตว์ป่า และมีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้

3.1 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)

อนุสัญญา CITES เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการควบคุมไม่ให้มีการค้าสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์โดยมิชอบด้วยกฎหมายมิ

¹¹ Milliken, T. and Shaw, J., *The South Africa – Viet Nam Rhino Horn Trade Nexus: A deadly combination of institutional lapses, corrupt wildlife industry professionals and Asian crime syndicates* (Johannesburg: TRAFFIC, South Africa), 2012, pp. 14-15, TRAFFIC [Online], available URL: https://www.traffic.org/site/assets/files/2662/south_africa_vietnam_rhino_horn_nexus.pdf, 2019 (March, 8).

การนำระบบการออกใบอนุญาตมาใช้ในการกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่าเพื่อให้การบริหารจัดการและตรวจสอบการค้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องนำเอาหลักการที่กำหนดในอนุสัญญา CITES ไปบัญญัติเป็นกฎหมายบังคับใช้ในประเทศ โดยในปัจจุบัน CITES ได้ให้ความคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่ามากกว่า 35,000 ชนิด¹²

3.1.1 ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES¹³

ก. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ การค้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ดังกล่าวจะได้รับอนุญาตเฉพาะแต่ในกรณีพิเศษเท่านั้น

ข. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่แม้ว่าในขณะนี้จะไม่ได้อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ แต่การค้าต้องถูกควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ที่ไม่สอดคล้องกับความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ดังกล่าว และให้การคุ้มครองรวมถึงชนิดพันธุ์อื่นที่อาจส่งผลทำให้การควบคุมการค้าตัวอย่างพันธุ์ที่กล่าวข้างต้นของชนิดพันธุ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันกับชนิดพันธุ์ที่ถูกคุ้มครอง หรือชนิดพันธุ์ที่จำเป็นต้องมีอยู่เพื่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุ้มครอง¹⁴ ซึ่งในการค้าชนิดพันธุ์เหล่านี้จะมีการตรวจสอบอย่างละเอียดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสำแดงข้อมูลอันเป็นเท็จ

ค. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ซึ่งมีการคุ้มครองโดยประเทศภาคีสมาชิกประเทศหนึ่ง และประเทศนั้นต้องการความร่วมมือจากประเทศภาคีอื่นๆ ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ดังกล่าว การเสนอชื่อชนิดพันธุ์ให้ได้รับการคุ้มครองตามบัญชียี่จึงเป็นอำนาจของประเทศสมาชิกที่จะเสนอได้โดยไม่ต้องมีความตกลงร่วมกันระหว่างประเทศภาคีสมาชิกก็ได้

อย่างไรก็ดี ในการจำแนกชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่จะได้รับความคุ้มครองตามบัญชีข้างต้นอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น ซังแอฟริกาจะได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ในประเทศภาคีสมาชิกอื่นๆ เว้นแต่ บอตสวานา นามิเบีย แอฟริกาใต้ และซิมบับเวที่จะได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2¹⁵

¹²CITES, [Online], available URL: <https://cites.org/eng/disc/what.php>, 2018 (June, 20).

¹³CITES Article II [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).

¹⁴Alexandre Kiss and Dinah Shelton, **International Environmental Law**, 3rd ed. (UNEP, 2003), p. 213.

¹⁵CITES [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/app/appendices.php>, 2018 (June, 20).

3.1.2 การออกใบอนุญาตตามอนุสัญญา CITES

ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา CITES ประเทศภาคีสมาชิก ต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมา 2 หน่วยงาน คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออก และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการมีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินผลและให้คำแนะนำถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครอง และเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติการตามที่อนุสัญญา CITES กำหนดไว้ดังนี้

ก. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ต้องมีใบอนุญาตทั้งจากประเทศนำเข้าและส่งออก ดังนี้

(1) ใบอนุญาตนำเข้า จะออกให้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการของประเทศผู้นำเข้ามีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการนำเข้านั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง และได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าผู้รับตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องการจัดเตรียมที่อยู่และการดูแลรักษาตัวอย่างพันธุ์ที่นำเข้า และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้นำเข้าได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการนำเข้านั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์

(2) ในอนุญาตส่งออก เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการของประเทศผู้ส่งออกมีความเห็นว่าการส่งออกนั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่ส่งออก และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่า การได้มาซึ่งตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชของประเทศนั้น การเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงต้องแน่ใจได้ว่าการออกใบอนุญาตให้นำเข้าสำหรับชนิดพันธุ์ดังกล่าวแล้ว¹⁶

ข. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ต้องมีใบอนุญาตจากประเทศส่งออกเป็นหลัก และมีเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตเช่นเดียวกับชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ยกเว้นเรื่องใบอนุญาตนำเข้าที่ไม่จำเป็นต้องมี นอกจากนี้ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ยังสามารถทำการค้าเชิงพาณิชย์ได้ แต่ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการก็อาจให้ความเห็นในการจำกัดปริมาณการส่งออกเพื่อรักษาจำนวนของชนิดพันธุ์นั้นๆ ให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับระบบนิเวศเมื่อปรากฏว่าอาจถึงขนาดที่ต้องเพิ่มชนิดพันธุ์นั้นในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1¹⁷

¹⁶CITES Article III [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).

¹⁷CITES, Article IV [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).

ค. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ต้องมีใบอนุญาตจากประเทศส่งออก และในการนำเข้าต้องมีใบรับรองที่แสดงแหล่งที่มาของสัตว์ป่านั้นด้วย¹⁸

นอกเหนือจากมาตรการในการออกใบอนุญาตข้างต้น อนุสัญญา CITES ยังได้กำหนด มาตรการอื่นให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องปฏิบัติตามในการควบคุมการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย เช่น การกำหนดบทลงโทษกรณีฝ่าฝืนหรือการริบหรือส่งกลับซึ่งตัวอย่างชนิดพันธุ์ที่มี การค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการควบคุมดูแลการขนส่งให้เป็นอันตรายกับชนิดพันธุ์ให้น้อย ที่สุดด้วย¹⁹

3.2 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC)

ในระหว่างการประชุม CoP16 International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC)²⁰ ได้จัดให้มีการประชุมรัฐมนตรีหรือตัวแทนระดับสูงของประเทศสมาชิกขึ้น ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ประเทศสมาชิกเห็นพ้องกันว่าปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่ามีลักษณะเป็น อาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องนำมาตราการในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้ในการแก้ไข ปัญหา²¹ โดยการนำหลักการที่ปรากฏใน UNTOC ที่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศและมีวัตถุประสงค์

¹⁸CITES, Article V [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).

¹⁹CITES, Article VIII [Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).

²⁰ICWC เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงฉบับลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2010 ขององค์กรระหว่างประเทศ 5 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (INTERPOL) สำนักงาน ป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime: UNODC) ธนาคารโลก (World Bank) และองค์การศุลกากรโลก (The World Customs Organization) โดยมีวัตถุประสงค์ ในการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่า เสริมสร้าง ความเข้มแข็งในระบบกระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมการมีเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ต่อสัตว์ป่าทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ ([Online], available URL: <https://www.cites.org/eng/prog/icwc.php>, 2018 (June, 20).

²¹Chair's Summary of Roundtable on Combating Transnational Organized Wildlife and Forest Crime for Ministers and High-Level Representatives [Online], available URL: <https://www.cites.org/sites/default/files/eng/cop/16/inf/E-CoP16i-54.pdf>, 2018 (June, 20).

เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้บังคับกับประเทศสมาชิกที่มีทั้งหมด 190 ประเทศ²² ร่วมกับมาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่าตามที่ปรากฏในอนุสัญญา CITES

3.2.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

อนุสัญญา UNTOC ได้อธิบายความหมายขององค์กรอาชญากรรมไว้ว่าเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคลสามคนหรือมากกว่านั้น มีการดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีเป้าหมายในการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงตามที่อนุสัญญากำหนด เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม²³ ส่วนการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง หมายความว่า การกระทำที่เป็นความผิดและอาจถูกลงโทษโดยการจำกัดเสรีภาพขั้นสูงสุดเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือร้ายแรงกว่านั้น²⁴ ทั้งนี้ในการกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมต้องมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ ซึ่งเป็น

(1) ความผิดที่กระทำในรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

(2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่มีการเตรียมการ วางแผน สั่งการ หรือควบคุมการกระทำความผิดในอีกรัฐหนึ่ง

(3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดทางอาญามากกว่าหนึ่งรัฐ หรือ

(4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่มีผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง²⁵

3.2.2 มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

อนุสัญญา UNTOC กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องนำมาตรการทางอาญามาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีเจตนากระทำความผิดในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยต้องบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญา UNTOC ทั้งในส่วนของประเทศของอาชญากรรมที่ร้ายแรง และลักษณะเฉพาะของการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ในกรณีดังต่อไปนี้

²²UNTOC [Online], available URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en, 2018 (June, 20).

²³UNTOC, **Article 2 (a)** [Online], available URL: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, 2018 (June, 20).

²⁴UNTOC, Article 2 (b)0.

²⁵UNTOC, Article 30.

(1) มีการตกลงกระทำความผิดร่วมกับบุคคลอื่นในอาชญากรรมที่ร้ายแรง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และเป็นการกระทำที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) มีการกระทำการโดยบุคคลที่รู้ถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ หรือรู้ถึงเจตนาในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หรือมีการจัดการ ส่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนาจความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ²⁶

3.2.3 การลักลอบค้าสัตว์ป่ากับอาชญากรรมข้ามชาติ

การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีอัตราการกระทำความผิดที่เติบโตเร็วมากและมีมูลค่ากว่าพันล้านเหรียญสหรัฐในทั่วโลก และเป็น การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายชนิดพันธุ์สัตว์ป่าข้ามพรมแดนโดยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายทั้งที่เป็นกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของอาชญากรรมข้ามชาติที่ระบุไว้ในอนุสัญญา UNTOC แต่เมื่อเนื้อหาของอนุสัญญาไม่ได้มีการระบุถึงฐานความผิดที่ถือเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติไว้อย่างชัดเจนจึงเป็นหน้าที่ของประเทศสมาชิกที่จะต้องพิจารณากำหนดโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม จากรายงานของเลขาธิการสหประชาชาติที่ได้นำเสนอต่อ UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice ได้กล่าวถึงกระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องนำมาตรึงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้บังคับกับปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าด้วย เพราะเป็นความผิดที่มีการกระทำดังต่อไปนี้

(1) มีการให้สินบนและการกระทำทุจริตต่อหน้าที่เพื่อจะให้ได้รับการช่วยเหลือในการขนส่งสัตว์ป่า

(2) มีการขนส่งผ่านเส้นทาง วิธีการ และการสนับสนุนที่มีการเตรียมการไว้อย่างดี

(3) มีการใช้ความรุนแรงเพื่อทำให้ภารกิจสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อฝ่ายตรงข้ามหรือเจ้าพนักงานของรัฐ

(4) มีการใช้วิธีการที่เชี่ยวชาญเพื่อปกปิด หรือหลีกเลี่ยงการตรวจสอบโดยใช้เอกสารปลอม

(5) มีการขนส่งสัตว์ป่าร่วมกับสิ่งของที่ผิดกฎหมายอื่นๆ

(6) มีการฟอกเงินที่ได้จากการลักลอบค้าสัตว์ป่า

²⁶UNTOC, Article 50.

(7) มีการจัดตั้งบริษัทที่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้นมาเป็นฉากบังหน้าการกระทำความผิด²⁷

3.2.4 มาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ

ในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะลักษณะของการกระทำความผิดเป็นการกระทำที่เป็นความผิดเกิดขึ้นต่อเนื่องกันในหลายประเทศและอนุสัญญา UNTOC ได้มีการกำหนดมาตรการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกไว้หลายด้าน เช่น การริบทรัพย์สิน²⁸ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน²⁹ ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ³⁰ การสืบสวนร่วมกัน³¹ รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย³² ซึ่งในการประสานความร่วมมือเหล่านี้จะเป็นมาตรการที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องร่วมมือกันทั้งในการแบ่งปันข้อมูล การให้ความช่วยเหลือในการสืบสวนหาหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล โดยเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐในรูปแบบของความตกลงทวิภาคี พหุภาคี หรือจากการเป็นประเทศสมาชิกของอนุสัญญา UNTOC ซึ่งประเทศสมาชิกต้องส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายผ่านช่องทางตามข้อตกลงหรือองค์กรระหว่างประเทศ หรือองค์กรในภูมิภาค เพื่อตอบโต้การกระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการกระทำความผิด

ทั้งนี้ในการประสานความร่วมมือเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดข้อบที่ 27 กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม เช่น การส่งเสริมให้มีช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติหรืออาชญากรรมอื่นอย่างรวดเร็วและปลอดภัย การให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในการสอบสวนการกระทำความผิด เช่น การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์บุคคล ถิ่นที่อยู่ เส้นทางเคลื่อนไหวของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือ

²⁷ UN Secretary General, Illicit trafficking in protected species of wild flora and fauna and illicit access to genetic resources – Report of the Secretary General, 12th Session of the ECOSOC Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, Vienna, 13-22 May 2003, para. 29, [Online], available URL: https://www.unodc.org/pdf/crime/commissions/12_commission/8e.pdf, 2018 (June, 20).

²⁸ UNTOC, Article 13.

²⁹ UNTOC, Article 16.

³⁰ UNTOC, Article 18.

³¹ UNTOC, Article 19.

³² UNTOC, Article 27.

วัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายว่าจะใช้เพื่อกระทำความผิด การจัดให้มีสิ่งจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หรือสืบสวน การแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญกับหน่วยงานของรัฐอื่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น เส้นทาง การขนส่ง หรือการสำแดงข้อมูลอันเป็นเท็จหรือการแบ่งปันข้อมูลหรือประสานความร่วมมือที่ได้มาจากการข่าว ซึ่งเป็นมาตรการในการประสานความร่วมมือที่นำมาใช้ในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ เพราะจะทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญเพื่อใช้ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

4. มาตรการทางกฎหมายภายในประเทศ

4.1 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562

จากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญา CITES จึงมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศให้สอดคล้องกับอนุสัญญา ทำให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่มีสาระสำคัญในการควบคุมการค้าด้วยวิธีการออกใบอนุญาตขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพบบัญญัติดังกล่าวมีการบังคับใช้เป็นระยะเวลานาน แต่มีมาตรการทางกฎหมายที่ไม่เหมาะสมเพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าในปัจจุบันทั้งในส่วนของการสงวน อนุรักษ์ คุ้มครองดูแลรักษา พื้นฟูสัตว์ป่าและถิ่นที่อยู่อาศัย รวมทั้งพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ทำให้ต้องมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ขึ้น³³ โดยมีสาระสำคัญในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าสงวน³⁴ สัตว์ป่าคุ้มครอง³⁵ สัตว์ป่าควบคุม³⁶ รวมถึงซากสัตว์ป่า³⁷ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า³⁸ เหล่านั้นด้วยรวมถึงมาตรการทาง

³³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วันนับแต่วันที่ 29 พฤษภาคม 2562 ซึ่งเป็นวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.

³⁴ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 4 กำหนดให้ “สัตว์ป่าสงวน” หมายความว่า สัตว์ป่าหายากหรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์จำเป็นต้องสงวนและอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวด.

³⁵ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 4 กำหนดให้ “สัตว์ป่าคุ้มครอง” หมายความว่า สัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ หรือจำนวนประชากรของสัตว์ป่าชนิดนั้นมีแนวโน้มลดลง อันอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ.

³⁶ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562, มาตรา 4 กำหนดให้ “สัตว์ป่าควบคุม” หมายความว่า สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าอื่นที่ต้องมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม.

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าทั้งในภายในประเทศ และต่างประเทศผ่านการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า

4.1.1 ประเภทของกิจกรรมตามมาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า

ในการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่า พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมไว้ 4 กรณี ดังนี้

1) การค้าสัตว์ป่า หมายความว่าถึง ซื่อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงมีหรือแสดงไว้ซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าเพื่อการค้า การประกาศหรือโฆษณาหรือนำเสนอทางสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อใดๆ เพื่อการค้าด้วย

2) การนำเข้า หมายความว่าถึง นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร

3) การส่งออก หมายความว่าถึง นำหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงนำหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยนำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว

4) การนำผ่าน หมายความว่าถึง การผ่านแดนและการถ่ายลำตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

มาตรการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการที่ควบคุมการค้าสัตว์ป่าข้ามพรมแดน และเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นมาให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีกฎหมายควบคุมการค้าสัตว์ป่า แต่ในส่วนของอนุสัญญา CITES ได้มีการกำหนดคำเฉพาะในการส่งกลับออกไปซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ต้องมีใบรับรองการนำเข้าก่อนที่จะได้

³⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562, มาตรา 4 กำหนดให้ “ซากสัตว์ป่า” หมายความว่า ร่างกาย หรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปั้ง ต้ม รม ย่าง ตากแห้ง หมัก ดอง หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์ป่านั้น และให้หมายความรวมถึงเขา หนัง กระดุกกะโหลก ฟัน งา ขน ขน นอ ขน เกล็ด เล็บ กระดอง เปลือก เลือด น้ำเหลือง น้ำเชื้อ หรือส่วนต่างๆ ของสัตว์ป่าที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตหรือตายแล้ว.

³⁸ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562, มาตรา 4 กำหนดให้ “ผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า” ให้หมายความรวมถึงอนุพันธ์หรือสิ่งอื่นใดที่ได้มาจากสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ตรวจสอบหรือจำแนกได้โดยเอกสาร กำกับบรรจุภัณฑ์ เครื่องหมาย ฉลาก หรืออื่นๆ ว่าเป็นของสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด.

รับอนุญาตให้ส่งกลับออกไป (Re-export) ด้วย³⁹ ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ จะไม่ได้มีการบัญญัติคำนี้ไว้เป็นการเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาจากคำนิยามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติที่ให้ความหมายของคำว่า การส่งออกไว้ให้ครอบคลุมถึงการส่งออกสัตว์ป่าที่เคยนำเข้ามาราชอาณาจักร ด้วยจึงเป็นที่การให้คำนิยามที่สอดคล้องกับบทบัญญัติในอนุสัญญา CITES แล้ว

4.1.2 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการค้าสัตว์ป่า

1) มาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มาตรา 29 ได้กำหนดห้ามมิให้มีการค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว แต่ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้เพราะมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ หรือสัตว์ป่าควบคุมตามประกาศรัฐมนตรี จะมีการค้าได้เฉพาะชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเท่านั้นและต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และหากเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตค้าสัตว์ป่านั้นอีก⁴⁰

2) มาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก นำผ่านและนำเคลื่อนที่ซึ่งสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดมาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน และนำเคลื่อนที่ซึ่งสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าไว้ดังนี้

(1) กรณีสัตว์ป่าสงวน ซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 22 วรรคหนึ่ง กำหนดห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่จะได้รับอนุญาต ซึ่งการอนุญาตจะทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นการทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งขึ้นตามหน้าที่

ข. ในการนำผ่าน มาตรา 25 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้จะนำผ่านต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

(2) กรณีสัตว์ป่าคุ้มครองซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าคุ้มครองหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ ซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับอนุญาตและการอนุญาตในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่านั้น จะทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นการทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการ

³⁹ CITES, Article 3.4, 4.5 และ 5.4.

⁴⁰ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562, มาตรา 30.

สวนสัตว์ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งขึ้นตามหน้าที่ แต่ถ้าเป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งซากสัตว์ป่าคุ้มครอง และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เพื่อใช้สอยส่วนตัวตามชนิด ประเภท และจำนวนตามที่มีประกาศกำหนด ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับใบอนุญาต

ข. ในการนำเข้าผ่าน มาตรา 25 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้จะนำเข้าผ่านต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

(3) กรณีสัตว์ป่าควบคุมซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าควบคุม

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าควบคุมซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับอนุญาตแต่ถ้าเป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งซากสัตว์ป่าควบคุม และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เพื่อใช้สอยส่วนตัวตามชนิด ประเภท และจำนวนตามที่มีประกาศกำหนด ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับใบอนุญาต

ข. ในการนำเข้าผ่าน มาตรา 25 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้จะนำเข้าผ่านต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

(4) กรณีสัตว์ป่าประเภทอื่นที่มีใช้สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองและสัตว์ป่าควบคุม

ก. ในการส่งออก มาตรา 24 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ต้องมีใบรับรองการส่งออกตามความต้องการของประเทศปลายทาง

ข. ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกผู้ใดประสงค์จะได้ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

4.1.3 บทกำหนดโทษจากการลักลอบค้าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ได้มีบทกำหนดโทษกรณีความผิดที่เกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าไว้ทั้งในการห้ามการค้าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ห้ามการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุมโดยมิได้รับอนุญาต ดังนี้

1) การค้าสัตว์ป่าคุ้มครองโดยมิได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือการค้าสัตว์ป่าสงวนโดยมิได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่ 300,000 บาท ถึง 1,500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴¹

⁴¹พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 89.

2) การนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าสงวน โดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่ 300,000 บาทถึง 1,500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴²

3) การนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴³

4) การนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า มีโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกิน 400,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁴

จากมาตรการในการควบคุมการค้า การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุม เป็นมาตรการที่กำหนดให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าโดยกำหนดให้การค้าสัตว์ป่าที่กล่าวถึงข้างต้นต้องได้รับอนุญาตเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลของจำนวนสัตว์ป่าและสามารถตรวจสอบว่าจำนวนประชากรของสัตว์ป่าชนิดนั้นในธรรมชาติเหลือมากน้อยเพียงใดและถ้าจำเป็นต้องควบคุมเพราะเห็นว่าสัตว์ป่าเหล่านั้นกำลังถูกคุกคามหรือลดจำนวนลงจนอาจใกล้จะสูญพันธุ์ก็สามารถไม่อนุญาตให้มีการค้าสัตว์ป่าชนิดนั้นเพื่อรักษาจำนวนประชากรก็ได้ และเมื่อมีการฝ่าฝืนควรมีบทลงโทษที่เหมาะสม ซึ่งในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 มีการแก้ไขบทกำหนดโทษให้ผู้กระทำต้องรับโทษในอัตราที่สูงกว่าฉบับปี พ.ศ.2535 แต่หากพิจารณาถึงสถานะของสัตว์ป่าบางประเภทที่อยู่ในสถานะใกล้จะสูญพันธุ์แต่ความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเหล่านั้นยังมีอยู่ การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำจะทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การทำให้ผู้กระทำความผิดสูญเสียทรัพย์สินและไม่ได้ประโยชน์ใดๆ จากการกระทำความผิดจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการปราบปรามการค้าสัตว์ป่าได้ โดยคำนึงถึงมูลค่าที่แท้จริงของสัตว์ป่านั้นที่เป็นราคาที่ผู้ซื้อยอมที่จะจ่ายให้ผู้ขายเพราะเป็นราคาที่ผู้ขายได้ประโยชน์จากสัตว์ป่านั้นโดยตรง การกำหนดโทษปรับในการลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงต้องมีค่าปรับสูงกว่าการลักลอบค้าทางซ้าง และไม่ควรถูกจำกัดจำนวนเงินค่าปรับขั้นสูงไว้ เพราะต้องดูราคาที่แท้จริงประกอบกับความสามารถในการชำระค่าปรับที่ศาลต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษเพื่อปราบปรามการค้าสัตว์ป่าอย่างจริงจัง

⁴² พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 89 วรรคสอง.

⁴³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 93.

⁴⁴ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, มาตรา 94.

นอกจากการลงโทษทางอาญาแล้ว พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มาตรา 81 (4) ยังให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่มีการนำเข้ามา ส่งออก หรือนำผ่านโดยไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดีได้ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแล รักษา จำหน่ายปล่อยสู่ธรรมชาติ ส่งคืนถิ่นกำเนิด โอน ทำลาย เอาไว้ใช้ในราชการ หรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่สัตว์ป่าที่ยึดนั้นก็ได้ตามมาตรา 86 ส่วนในกรณีของซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 109 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งริบซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่านั้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ และเมื่อมีการริบแล้วจะมีผลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำพิพากษาสั่งให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

4.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่สามารถนำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า ร่วมกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ได้เพราะความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาตรา 3 ด้วย เพราะเป็นความผิดร้ายแรงที่เป็นความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงสุดตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปและในการกระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมมีสาระสำคัญ ดังนี้

4.2.1 ความหมายของการกระทำอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่ร่วมกันกระทำการใดที่มีวัตถุประสงค์เป็นกระทำความผิดร้ายแรง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และมีการกระทำความผิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

(1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

(2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง

(3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมที่มีการกระทำ ความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ

(4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง⁴⁵

ทั้งนี้ กระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนการล่าสัตว์ป่า ครอบครองในระหว่างรอการขนส่ง และขนส่งสัตว์ป่าไปยังผู้ซื้อปลายทางซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ไม่ได้ เกิดขึ้นในรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้นแต่อาจเกิดขึ้นได้หลายรัฐเมื่อมีการค้าสัตว์ป่าข้ามพรมแดน ทำให้เป็น การกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า โดยไม่มีการขออนุญาต หรือการสั่งการหรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดจากองค์การ อาชญากรรมข้ามชาติที่มีที่ตั้งนอกรัฐที่พบการกระทำผิด

4.2.2 ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาตรา 5 กำหนดให้บุคคลที่กระทำการดังต่อไปนี้ ต้องรับผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

(1) เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์การ อาชญากรรมข้ามชาติ

(3) มีส่วนร่วมกระทำการใดๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการ ดำเนินการขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึง เจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

(4) จัดการ สั่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนาจความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการ กระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนิน กิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

นอกจากนี้ บุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้างต้น อาจต้องรับผิด ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติฯ เช่นกัน โดยบุคคลที่อยู่ด้วยในขณะที่กระทำความผิด หรือร่วมประชุมแต่ไม่ได้คัดค้านการกระทำ หรือเป็น หัวหน้า ผู้จัดการ และผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรนั้น ต้องรับผิดร่วมกับผู้ที่ลงมือกระทำความผิด⁴⁶ หรือหากความผิดนั้นกระทำขึ้นโดยบุคคลที่มีตำแหน่งทางการเมือง หรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

⁴⁵พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556, มาตรา 3.

⁴⁶พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556, มาตรา 7.

บุคคลนั้นต้องรับโทษหนักขึ้น⁴⁷ และให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในราชอาณาจักรไม่ว่าความผิดนั้นจะได้กระทำในหรือนอกราชอาณาจักร⁴⁸

4.2.3 มาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพราะในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของ การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีวิธีการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกเป็นสองส่วน คือ การทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการประสานความร่วมมือ และการขอความร่วมมือในกรณีจำเป็น

(1) ในการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการประสานความร่วมมือ มาตรา 12 กำหนดให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจมีการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคดี ทั้งในส่วนของวิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสืบสวนและสอบสวนคดีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทำให้การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการการสืบสวนและสอบสวนคดี และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดี

(2) ในการขอความร่วมมือในกรณีจำเป็นมาตรา 13 กำหนดให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย อาจขอให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความจำเป็น

จากการที่ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่ได้มีผลกระทบต่อสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่อาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคงของมนุษย์ด้วย⁴⁹ ในการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง การนำมาตรการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมาใช้

⁴⁷พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556, มาตรา 8 และ 9.

⁴⁸พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556, มาตรา 6.

⁴⁹Lorraine Elliott, “Transnational Environmental Crime in the Asia Pacific: an “un(der) securitized” security problem” in Rob White (ed.), *Environmental Crime: A Reader* (Portland: Willan Publishing, 2009), pp. 501-503.

จึงเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายทำให้มีการลงโทษผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาใช้บังคับในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพราะเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ทำให้การกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่ามีอัตราโทษจำคุกที่สูงขึ้นถือเป็นความผิดอาญาที่ร้ายแรงประกอบกับมีการกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไป และมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบของความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติความร่วมมือระหว่างพนักงานอัยการ ตำรวจ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะทำการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. แนวทางในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ

การปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทยจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการประชุมครั้งที่ 8 ของประเทศภาคีสมาชิกได้ตกลงมอบหมายให้เลขาธิการอนุสัญญา CITES ตรวจสอบกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศสมาชิกว่ามีเนื้อหาครบถ้วนตามหลักการที่ปรากฏในอนุสัญญา CITES ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) มีการจัดตั้งหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) และหน่วยงานฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) อย่างน้อยหนึ่งหน่วยงาน
- 2) มีการห้ามการค้าชนิดพันธุ์ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของอนุสัญญา
- 3) มีบทลงโทษการค้าที่ฝ่าฝืน
- 4) มีการยึดชนิดพันธุ์ที่มีการค้าหรือการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย⁵⁰

เลขาธิการอนุสัญญา CITES จึงได้จัดให้มี National Legislation Project ขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือให้ประเทศสมาชิกดำเนินการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES และให้ประเทศสมาชิกจัดทำรายงานความสอดคล้องของกฎหมายที่มีกับหลักการในอนุสัญญา CITES มีการจัดแบ่งกลุ่มจากรายงานของประเทศสมาชิกออกเป็นสามกลุ่มโดยพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศว่ามีเนื้อหาครบถ้วนตามหลักการข้างต้นหรือไม่ โดยกลุ่มที่ 1 คือ ประเทศที่มีบทบัญญัติของกฎหมายภายในครบตามหลักการทั้งสี่ข้อ และประเทศไทยก็อยู่ในกลุ่มนี้ กลุ่มที่ 2 คือ ประเทศที่มีบทบัญญัติของกฎหมายภายในหนึ่งถึงสามข้อจากหลักการทั้งสี่ข้อ ส่วนกลุ่มที่ 3 คือ ประเทศที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายภายในที่เป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้ทั้งสี่ข้อ ซึ่งหลายประเทศในทวีปแอฟริกาก็ถูกจัดอยู่ใน

⁵⁰CITES [Online], available URL: <https://cites.org/eng/res/08/08-04R15.php>, 2018 (June, 20).

กลุ่มที่ 3⁵¹ อีกทั้งยังเป็นประเทศต้นทางที่มีการส่งออกสัตว์ป่าประเภทที่อนุสัญญา CITES ให้ความสำคัญคุ้มครอง เมื่อประเทศเหล่านี้ไม่มีกฎหมายที่เหมาะสมในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า ทำให้ในการควบคุมการค้าจึงเป็นหน้าที่ของประเทศที่เป็นเส้นทางผ่านและประเทศปลายทางในการที่จะต้องมีการทางกฎหมายที่บังคับใช้ภายในประเทศเหล่านั้นไม่ให้มีการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าเข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นทั้งประเทศที่เป็นเส้นทางผ่านในการขนส่งสัตว์ป่าและประเทศปลายทางของการลักลอบค้าสัตว์ป่าและมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการค้าสัตว์ป่า คือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ที่มีมาตรการในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีบทลงโทษทางอาญากับผู้ฝ่าฝืน ทำให้ในกรณีที่การตรวจพบการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านโดยไม่มีใบอนุญาต การดำเนินคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดจะนำพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มาบังคับใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 เพราะเป็นการนำเข้าของต้องห้ามตามพิธีการทางศุลกากร ทั้งที่ลักษณะของการกระทำความผิดในบางกรณีควรเชื่อได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การลักลอบนำเข้าสัตว์ป่า หรือซากสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์และมีมูลค่าสูงเป็นจำนวนมาก เพราะการได้มาซึ่งสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นทำได้ยาก การได้มาจึงต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม มีการกระทำความผิดเป็นขั้นตอน และเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษการนำเข้าหรือส่งออกเป็นหลักจึงไม่อาจปราบปรามการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าได้อย่างเด็ดขาด เพราะกลุ่มผู้กระทำความผิดยังคงกระทำความผิดอยู่ตรงบริเวณที่ผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดเป็นจำนวนเงินที่สูง คุ่มค่าความเสี่ยงแม้จะมีการจับกุมผู้กระทำความผิดบางคนแต่เมื่อผู้ร่วมเครือข่ายคนอื่นยังอยู่ การลักลอบค้าสัตว์ป่าก็ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเป็นอาชญากรรมที่ประชาคมระหว่างประเทศมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าเป็นอาชญากรรมที่มีผลประโยชน์และความร้ายแรงในระดับที่ไม่แตกต่างจากการค้ายาเสพติด หรือค้ายมนุษย์ เพราะจำนวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น และมีการนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปใช้ในการสนับสนุนการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายด้านอื่น⁵²

⁵¹CITES National Legislation Project [Online], available URL: https://cites.org/sites/default/files/eng/prog/Legislation/CITES_national_legislative_status_table-september-2018.pdf, 2018 (June, 20).

⁵²จากรายงานของ United Nations Office on Drugs and Crime พบว่า เงินหมุนเวียนที่ได้จากการลักลอบค้าสัตว์ป่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกมีมูลค่าสูงถึง 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ในขณะที่ยาเสพติดประเภทเมทแอมเฟตามีนมีมูลค่า 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ส่วนการค้ามนุษย์มีมูลค่าเพียง 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี โปรดดู UNODC, Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment, April 2013, p. 2.

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายจึงต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของอาชญากรรม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดดังกล่าวมาใช้ประกอบการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่า และนำมาตราทางกฎหมายที่มีมาปรับใช้อย่างเหมาะสม ดังเช่น

มาตรการควบคุมการค้าด้วยวิธีการลงโทษทางอาญากับผู้ที่ฝ่าฝืนตามที่กำหนดในอนุสัญญา CITES ซึ่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ในกรณีที่มีการค่านำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่การกำหนดสัดส่วนการลงโทษปรับอาจไม่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดโดยควรมีการแก้ไขอัตราโทษปรับให้คำนึงถึงราคาแท้จริงของสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าประกอบ เช่น กรณีสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ที่มีราคาในตลาดมืดสูงทำให้ผลประโยชน์ที่ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจะได้รับจึงมีราคาสูงตามไปด้วย หากลักลอบค้าสัตว์ป่าสำเร็จ การกำหนดโทษปรับจึงต้องเป็นไปตามสัดส่วนที่เหมาะสมของความร้ายแรง ราคา และผลประโยชน์ที่พึงได้รับ การกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้จะทำให้การลงโทษไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จะปราบปรามการกระทำความผิด เพราะผู้กระทำยังเห็นว่าผลประโยชน์ที่ได้รับยังคุ้มค่าที่จะกระทำ ในขณะที่เดียวกันหากเปรียบเทียบราคาจำหน่ายข้างกับนอแรดจะพบว่า มีราคาที่แตกต่างกันมากพอสมควรโดยงาช้างจะมีราคาจำหน่ายในตลาดมืดประมาณ 1,000 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม ในขณะที่นอแรดมีราคาจำหน่ายในตลาดมืดประมาณ 177,000 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม⁵³ แต่โทษปรับจากการลักลอบค้างาช้างตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 ที่มีโทษปรับขั้นสูงสุดไม่เกิน 1,500,000 บาท จึงเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ประกอบกับจำนวนประชากรของแรดก็มีจำนวนลดน้อยลงถึงขนาดที่ IUCN Red List จัดให้อยู่ในสถานะวิกฤติว่าใกล้จะสูญพันธุ์ (critically endangered)⁵⁴ ในขณะที่ช้างเอเชียถูกจัดให้อยู่ในสถานะที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (endangered) เท่านั้น⁵⁵ การกำหนดโทษปรับจึงควรเปิดกว้างให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณากำหนดโทษปรับโดยในการพิจารณาคดีต้องคำนึงถึงทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ใกล้ชิดประกอบการกำหนดโทษและต้องเปิดโอกาสให้สามารถพิสูจน์ถึงการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวด้วย และควรนำหลักการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการทำให้ผู้กระทำความผิด

⁵³Australia Parliamentary Joint Committee on Law Enforcement: Inquiry into the trade in elephant ivory and rhinoceros horn, September 2018, pp.9-13.

⁵⁴IUCN Red List [Online], available URL: <https://www.iucnredlist.org/search?query=rhino&searchType=species>, 2019 (April, 20).

⁵⁵IUCN Red List [Online], available URL: <https://www.iucnredlist.org/search?query=Elephants&searchType=species>, 2019 (April, 20).

ไม่มีสิทธิจะได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเลย ซึ่งรวมถึงผลประโยชน์ที่เชื่อว่าได้รับจากการกระทำครั้งก่อนที่ไม่ถูกจับกุมด้วยเช่นกัน

มาตรการตามที่ปรากฏในอนุสัญญา UNTOC เป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้เช่นกัน ในส่วนของการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นได้จากการประสานความร่วมมือทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด เช่น การเข้าถึงและการแบ่งปันข้อมูลจากฐานข้อมูลของ INTERPOL ที่มีรายละเอียดของกลุ่มอาชญากรรมถึงรูปแบบและวิธีการกระทำผิด⁵⁶ การใช้ข่าวกรองเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิด การประสานความร่วมมือเพื่อสืบหาเส้นทางการลักลอบค้าสัตว์ป่า หรือการสืบหาทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิด นอกจากนี้ยังมีการประสานความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันเทคโนโลยีหรือความรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เช่น การใช้เทคโนโลยีในการตรวจ DNA เพื่อบ่งชี้ว่าเป็นสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย หรือการแบ่งปันความรู้ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในเทคนิคการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่จะใช้ประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประเทศไทยได้นำหลักการในอนุสัญญา UNTOC มาบังคับใช้ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ ที่มีมาตรการในการปราบปรามการกระทำผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็เป็นความผิดร้ายแรงตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนด หากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายตระหนักถึงความร้ายแรงและความจำเป็นในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า กฎหมายฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสืบสวนสอบสวนให้พบการกระทำผิดที่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ โดยการนำมาตรการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติการสืบสวนสอบสวน การยึดอายัดทรัพย์สิน การใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ในการสืบสวน จับกุม หรือแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด และความร่วมมือจากผู้ต้องหาที่เป็นประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน เป็นต้นมาใช้บังคับ และจากมาตรการที่กล่าวมาจะทำให้การสืบสวนสอบสวนนั้นได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เพียงพอในการดำเนินคดีกับหัวหน้าหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้ เช่น ในกรณีการลักลอบนำเข้านอแรดจำนวน 21 ชิ้น หนัก 49.4 กิโลกรัม มูลค่า 49,400,000 บาท ผ่านสนามบินสุวรรณภูมิ

⁵⁶INTERPOL [Online], available URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases/Our-17-databases>, 2018 (June, 20).

โดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง⁵⁷ ซึ่งเป็นการนำเข้านอแรดจำนวนมากจากประเทศเอธิโอเปียและน่าจะมีการทำเป็นเครือข่าย เพราะเป็นการนำเข้าในจำนวนมากและหากสามารถขนส่งไปถึงผู้ซื้อในตลาดมืดได้ก็จะทำให้ราคาดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งในขณะที่มีการดำเนินคดีนี้หากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือมีพยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติก็สามารถนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาใช้บังคับในการฟ้องคดีและจะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเพราะมาตรา 25 กำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึง 15 ปี หรือปรับตั้งแต่ 80,000 บาทถึง 300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และยังสามารถทำการสืบสวนสอบสวนโดยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้มีส่วนร่วมในเครือข่ายอาชญากรรมทั้งหมด และจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เป็นปัญหาร้ายแรงในปัจจุบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

⁵⁷ สั่งจำคุกอ่วม 2 สาวไทย-รองอัยการ ลอบขนนอแรด 49 ล้วน เข้าไทย [Online], available URL: https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_1850415, 2019 (April, 20).

บรรณานุกรม

- ทรงธรรม สุขสว่าง และทวี หนูทอง. **ศาสตร์และศิลป์การจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครอง กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช**, 2560.
- Abotsi, Kofi Ernest. Paolo Galizzi, AlenaKerklotz, “Wildlife Crime and Degradation in Africa: An Analysis of the Current Crisis and Prospects for Secure Future.” 27Fordham Env'tl. Law Rev. (Spring 2016): 394-440.
- Alexandre, Kiss and Dinah Shelton. **International Environmental Law**, 3rd ed. UNEP, 2003.
- Asner, Marcus A. “To Catch a Wildlife Thief: Strategies and Suggestions for the Fight Against Illegal Wildlife Trafficking.” 12 U. Pa. Asian L. Rev. Fall, 2016, 1-20
- Campbell, Liz. **Organised Crime and the Law: A Comparative Analysis**. Oxford: Hart Publishing, 2013.
- Elliott, Lorraine. “Transnational Environmental Crime in the Asia Pacific: an ‘un(der) securitized’ security problem” in **Rob White (ed.), Environmental Crime: A Reader**. Portland: Willan Publishing, 2009.
- Lohan, R. “The elephant situation in Thailand and a plea for co-operation.” in Iljas Baker and MasakasuKashio (ed.), *Giants on Our Hands*, Proceedings of the International Workshop on the Domesticated Asian Elephant, UN Food and Agricultural Office (FAO), 2002.
- Maethinee Phassaraudomsak and Kanitha Krishnasamy, *TRADING FACES A Rapid Assessment on the use of Facebook to trade wildlife in Thailand*, TRAFFIC, September 2018.
- Milliken, T. and Shaw, J., **The South Africa – Viet Nam Rhino Horn Trade Nexus: A deadly combination of institutional lapses, corrupt wildlife industry professionals and Asian crime syndicates**. Johannesburg: TRAFFIC, South Africa, 2012.
- CITES [Online]. Available URL: <https://cites.org/eng/disc/what.php>, 2018 (June, 20).
- ICCWC [Online]. Available URL: <https://cites.org/eng/prog/iccwc.php>, 2018 (June, 20).
- CITES [Online]. Available URL: <https://cites.org/eng/res/08/08-04R15.php>, 2018 (June, 20).

- CITES National Legislation Project, [Online]. Available URL: https://cites.org/sites/default/files/eng/prog/Legislation/CITE_national_legislative_status_table-september-2018.pdf, 2018 (June, 20).
- UNTOC [Online]. Available URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=ND&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en, 2018 (June, 20).
- Chair's Summary of Roundtable on Combating Transnational Organized Wildlife and Forest Crime for Ministers and High-Level Representatives [Online]. Available URL: <https://www.cites.org/sites/default/files/eng/cop/16/inf/E-CoP16i-54.pdf>, 2018 (June, 20).
- CITES [Online]. Available URL: <https://www.cites.org/eng/app/appendices.php>, 2018 (June, 20).
- CITES Article II [Online]. Available URL: <https://www.cites.org/eng/disc/text.php#III>, 2018 (June, 20).
- London Conference on the Illegal Wildlife Trade [Online]. Available URL: <https://www.gov.uk/government/publications/declaration-london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-2018/london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-october-2018-declaration>, 2019 (March, 8).
- INTERPOL [Online]. Available URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases/Our-17-databases>, 2019 (March, 8).
- IUCN [Online]. Available URL: <https://www.iucnredlist.org/about/background-history>, 2019 (March, 8).
- Kaziranga National Park [Online]. Available URL: <https://www.kaziranga-national-park.com/blog/rhino-poaching-crisis-conservation-assam/>, 2019 (March, 8).
- The Guardian Newspaper [Online]. Available URL: <https://www.theguardian.com/environment/2012/dec/12/wildlife-trafficking-national-security-wwf>, 2019 (March, 8).
- UNTOC [Online]. Available URL: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, 2018 (June, 20).
- UN Secretary General [Online]. Available URL: https://www.unodc.org/pdf/crime/commissions/12_commission/8e.pdf, 2018 (June, 20).
- Reichel, Philip and Jay Albanese. (ed.). **Handbook of Transnational Crime and Justice** 2nd ed. California: SAGE Publications, 2014.

TRAFFIC, What's Driving the Wildlife Trade? A Review of Expert Opinion on Economic and Social Drivers of the Wildlife Trade and Trade Control Efforts in Cambodia, Indonesia, Lao PDR and Vietnam, East Asia and Pacific Region Sustainable Development Discussions Papers, The World Bank, Washington DC, 2008.

UNODC. **Criminal Justice Response to Wildlife Crime in Thailand: A Rapid Assessment.** Bangkok: UNODC, 2013.

UNODC. **Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment.** Bangkok: UNODC, 2013.

vanUhm, Daan P. "Corruption Within the Illegal Wildlife Trade: A Symbiotic and Antithetical Enterprise." **Br. J. Criminal** 58 (4) (2018): 864-885.